

Europese voorschriften; kwaliteit aan de tapkraan; KIWA-keur en KIWA-attest

VWN-bijeenkomst van 28 november 1979, georganiseerd door programma-commissie C.

Dit zijn in feite drie afzonderlijke onderwerpen die ieder voor zich zò belangrijk zijn, dat voor elk wel een half uur (of nog langer) zou moeten worden uitgetrokken. Nu er totaal maar een half uur beschikbaar is moet de behandeling wat aan de oppervlakte blijven. Op die punten waar de kenmerkende accenten liggen zal wat dieper op de materie worden ingegaan.

Als we in dit verband over Europa spreken denken we aan Brussel en daardoor direkt aan de EG en aan de EUREAU. De eerste, duidelijke activiteit van de EG was de opstel-

ING. M. SOLLMAN
KIWA NV, Rijswijk

ling van een richtlijn voor koudwatermeters. De door de EG in dat kader gezochte samenwerking met de waterleidingorganisaties in de lidstaten was de meest belangrijke aanleiding tot de oprichting van de unie EUREAU¹. Hoofddoel van EUREAU is het vormen van een forum waarin de belangen van de waterleiding in Europa kunnen worden gebundeld en zonodig bij de EG kunnen worden behartigd.

De eerste taak van EUREAU (in feite zelfs al voor de officiële oprichting) was de belangenbehartiging op het gebied van de koudwatermeters. Dit samenwerken heeft goed gefunctioneerd; er is nu een Europese richtlijn voor watermeters waarmee de waterleidingbedrijven in de lidstaten c.q. de IJkwezens goed mee uit de voeten kunnen. Die richtlijn is geheel opgenomen in de nieuwe KIWA-kwaliteitseisen nr. 78 die onlangs door het College van Commissarissen bindend zijn verklaard. Over nog andere internationale achtergronden van die Kwaliteitseisen is een uiteenzetting gepubliceerd in H₂O onder de titel 'Qn moet'². In dit kader moet worden opgemerkt dat de kwaliteitseisen voor watermeters strenger zijn dan de bedoelde Europese richtlijn. Dit lijkt op het eerste gezicht strijdig, zowel met het beroemde verdrag van Rome als met de richtlijn zelf.

Hierover twee opmerkingen:

— Het Verdrag van Rome beoogt dat wettelijke handelsbelemmeringen uit de weg worden geruimd; de kopers van watermeters zijn echter volledig vrij die watermeters te kiezen die zij — om welke reden dan ook wensen —; de Nederlandse

waterleidingbedrijven hebben de criteria voor hun keuze vastgelegd in de kwaliteitseisen. Zij handelen daardoor niet in strijd met het Verdrag. Als men uitsluitend een Mercedes wil hebben, hoeft men geen genoegen te nemen met een Lelijke Eend;

— De Richtlijn verbiedt de Lidstaten om watermeters te weren die wel de voorgeschreven metrologische eigenschappen bezitten. Omdat de kwaliteitseisen dezelfde metrologische eigenschappen verlangen als de Richtlijn is dit aspect al niet van belang. Bovendien, de Nederlandse overheid weert geen watermeters omdat zij op het terrein der watermeting geen voorschriften met een bindend karakter kent.

Over watermeters valt tenslotte nog te vermelden dat deze bij EUREAU behandeld worden door de Commissie EU 10.

Er zijn nadien nog meer EUREAU-commissies ingesteld te weten:

EU 11 - Aanwezigheid en voorkomen van water.

EU 12 - Drinkwaterinstallaties.

EU 13 - Aspecten van de chemische componenten in drinkwater.

EU 14 - Harmonisatie van normen en certificatie Nederland.

De VEWIN is actief in deze commissies; elk van de commissies is aan een land toevertrouwd voor wat voorzitterschap en secretariaat betreft. Nederland verzorgt zo de Commissie EU 12 - Drinkwaterinstallaties.

Deze Commissie EU 12 is ontstaan als reactie op het begin van activiteiten van de EG op het waterdeel van de zgn. laagspanningsrichtlijn. Onder deze richtlijn vallen o.a. de was- en afwasmachines en het was daarom duidelijk dat EUREAU zich bij de EG aanmeldde als behartiger van de belangen van de waterleidingbedrijven in dezen. Hoofdmotief was daarbij natuurlijk de beveiliging tegen terugstroming vanuit deze toestellen.

Om niet geheel duidelijke redenen is het overleg binnen en met de EG op dit terrein gestopt, eigenlijk al voor het goed en wel was begonnen.

EU 12, die inmiddels was geformeerd, heeft zijn discussies op het terrein van de beveiliging van wasmachines voortgezet waarbij de gesprekspartners o.a. CENELEC (Europese normalisatie op elektrotechnische gebied) en CEDEC (Europese fabrikantenvereniging van elektro-huishoudelijke toestellen) waren. Gelet op de laatste onderhandelingen mag worden verwacht dat de toekomstige CENELEC-norm geheel in overeenstemming zal zijn met onze ideeën over de waterleidingtechnische veiligheid. Een tweede en zeker niet minder belang-

rijke en omvangrijke taak van de Commissie EU 12 is het opstellen van een methode voor het adequaat kiezen van de juiste beveiliging in een bepaalde situatie. De methode, genoemd naar de maker van het eerste ontwerp: Montout, beoogt door een matrix-methode altijd de juiste beveiliging te vinden. Daar het hier niet de plaats en de tijd zijn meer en detail over de methode Montout te zeggen moet ik het hier tenslotte laten bij de opmerking dat het definitieve ontwerp in 1980 wordt verwacht.

In de Commissie EU 13 houdt men zich r de chemie van het water bezig en dat in een wél redelijk goed functionerend overleg met de EG. De thans op stapel staand Richtlijn van de EG bevat voor een groot aantal chemische en fysieke parameters richtwaarden en maximaal toelaatbare concentraties. Nog niet geheel duidelijk is of deze waarden en concentraties nu gelden voor het leveringspunt danwel voor het tappunt. Voor het leveringspunt ligt dan de verantwoordelijkheid geheel bij het waterbedrijf dat ook actie kan en moet nemen als niet aan de voorwaarden wordt voldaan. We zouden dat de primaire actie van de waterleidingbedrijven kunnen noemen. Dit dan in tegenstelling met de secundaire actie van de waterleidingbedrijven ten opzichte van het leidingstelsel tussen leveringspunt en tappunt. Alle activiteiten van de waterleidingbedrijven ten opzichte van dat leidingstelsel zijn er op gericht de kwaliteit, zoals bij het leveringspunt aanwezig, te behouden en zo dat het niet mogelijk is de achteruitgang in kwaliteit te beperken, en wel zo mogelijk binnen de grenzen van de toekomstige richtlijn. Hie liggen nog een aantal praktische problemen die nog niet tot een duidelijke oplossing zijn gebracht. Want wat helpen alle primaire en secundaire maatregelen als de bewoner een maand met vakantie is en een heel duidelijke achteruitgang in kwaliteit zal zijn te constateren.

Alhoewel de secundaire maatregelen van de waterleidingbedrijven niet op 100 zeker kunnen spelen, hebben wij in Nederland in vergelijking met bijv. de andere lidstaten van de EG een duidelijke voorsprong. Die voorsprong is vooral te danken aan de doeltreffende inspectie die de waterleidingbedrijven op de drinkwaterinstallaties uitvoeren, één en ander gebaseerd op de AVWI, — straks mede op de werkbladen op de grote vakkennis en zeker — en dat toch ook niet op de laatste plaats — op de KIWA-kwaliteitsverklaringen. Met KIWA-kwaliteitsverklaringen wordt bedoeld:

KIWA-keur (vroeger heette dat KIWA-garantie-merk);

¹ Zie H₂O (9) 1976, nr. 11, ir. Th. G. Martijn, 'doel en werkwijze van EUREAU'

² H₂O (12) 1979, nr. 10

KIWA-attest (dat zeer binnenkort zijn strede zal doen);

KIWA-ATA (de nieuwe naam voor de VGB, nu Attest op Toxicologische Aspecten).

Het is wellicht nuttig in dit kader nog eens de kenmerken verschillen tussen deze drie kwaliteitsverklaringen aan te geven, omdat het vaak òf onbekendheid daaromtrent blijkt òf omdat over de nieuwe kwaliteitsverklaringen verkeerde verwachtingen hebben postgevat.

Het KIWA-keur is gebaseerd op kwaliteits-eisen of normen die door alle betrokken partijen gezamenlijk (waterleiding, industrie, handel, installateurs) zijn opgesteld. Deze kwaliteits-eisen weerspiegelen de in de loop der jaren verkregen goede ervaringen.

Het grote zekerheid kan op een even goede ervaring worden gerekend als dus een produkt volledig aan die kwaliteitseisen voldoet. Wordt op grond daarvan aan eenabrikant het recht verleend het KIWA-keurmerk op zijn produkt aan te brengen dan houdt dat drie belangrijke dingen in:

- het produkt is met gunstig gevolg aan de eisen getoetst;
- het produktieproces en de door de fabrikant daarop uitgeoefende kwaliteitsbewaking zijn voldoende bevonden om een voortvarend goede fabricage te waarborgen;
- KIWA oefent een regelmatige controle uit op produkt, produktieproces en interne kwaliteitsbewaking.

Men zouden het KIWA-keur dus een zekerheidsstelling kunnen noemen, gebaseerd op algemeen aanvaarde kwaliteitseisen. Terzijde zij hier nog ingegaan op het opstellen van die kwaliteitseisen. Daarvoor is een orgaan in het leven geroepen: de CKW; waarvan de leden benoemd worden door het College van Commissarissen van het KIWA. De CKW is geen KIWA-commissie; het KIWA treedt slechts op als adviseur van de CKW. Onder die CKW werken een vijftiental kwaliteitseisencommissies die in de loop van zo'n 25 jaar een groot aantal kwaliteitseisen hebben opgesteld en waarvan een groot deel inmiddels ook al weer is herzien ter aanpassing aan de nieuwste ervaringen en de huidige inzichten. In de CKW en de onder haar ressorterende kwaliteitscommissies werken alle betrokken partijen samen; daarmee voldoen die commissies in principe aan de voorwaarden die het NNI stelt aan normcommissies. Het ligt daarom dan ook in de bedoeling de kwaliteitseisen in de toekomst als Nederlandse normen te gaan uitgeven. Nu hier toch over normalisatie wordt gesproken is het van belang te wijzen op de internationale normalisatie. Daarvoor be-

staan twee internationale organisaties ISO (wereldwijd, hoofdkantoor Genève) en CEN (Europa voor het IJzeren Gordijn, zetel Brussel). (Op elektrotechnisch gebied IEC en CENELEC). Nederland, in het NNI, is lid van beide organisaties. Een kenmerkend verschil tussen een ISO-norm en een CEN-norm is het volgende. Als een ISO-lid (voor Nederland dus het NNI) met een ISO-norm instemt is dat lid in principe vrij die norm, al dan niet gemodificeerd, in zijn nationale normenpakket op te nemen. Voor een CEN-norm is er echter een verplichting tot overname, tenzij men tegen het ontwerp van die CEN-norm heeft gestemd. Nu weer terug naar de kwaliteitsverklaringen van het KIWA.

Hiervoor is al gesproken over het KIWA-keur, een zekerheidsstelling, gebaseerd op algemeen aanvaarde kwaliteitseisen die steunen op een gunstige ervaring in de praktijk. Als er echter geen kwaliteitseisen zijn en er geen praktijkervaring is, dan kan het systeem van het KIWA-keur niet worden toegepast. Toch is er een groeiende behoefte aan een oordeel over vooral nieuwe produkten en materialen. Daarvoor is het KIWA-Attest in het leven geroepen. Dat is ook een kwaliteitsverklaring, gebaseerd op een oordeel (dus niet een volledige toetsing) van deskundigen. Die deskundigen vormen samen een door KIWA voor een bepaald produkt in het leven geroepen criteria-commissie. Die commissie geeft in criteria aan op welke punten een produkt moet worden onderzocht, waarbij veelal een indicatie omtrent het kwaliteitsniveau zal worden vastgelegd.

Die criteria zijn dan leidraad voor het KIWA bij de beoordeling van het produkt. Als het aangegeven kwaliteitsniveau wordt bereikt zal KIWA de relevante eigenschappen van het produkt vastleggen in een informatief document: het KIWA-attest. Het produkt krijgt dan het KIWA-attestmerk. De aanwezigheid van dat merk is dan een signaal voor het waterleidingbedrijf om het attestdocument te raadplegen. Het bedrijf kan zich dan op de hoogte stellen van de relevante produkteigenschappen en beoordelen of die voor zijn toepassing voldoende zijn. Veelal zal het attestdocument ook nog aanwijzingen en informatie bevatten over zaken zoals: toepassingscondities, controle door gebruiker, opslag e.d.

Hier blijkt dus al een duidelijk en kenmerkend verschil met het KIWA-keur: de noodzakelijke bestudering van het attestdocument.

In beginsel is het KIWA-attest bedoeld voor nieuwe, veelal nog onbekende produkten. Het zal echter ook worden gebruikt

voor produkten waarvan slechts één aspect van belang is voor de waterleidingbedrijven. Bijvoorbeeld: het intern-veilig zijn van een wasmachine.

Binnen de KIWA-attesten vormen de zgn. KIWA-ATA's een aparte groep. Deze KIWA-Attesten op Toxicologische Aspecten hebben betrekking op de toxicologische eigenschappen van een produkt (een nieuw buismateriaal, een coating, een vlokmiddel). Kenmerkend verschil tussen de ATA's en de gewone attesten is dat hier geen criteria-commissies zijn die de beoordelingsmaatstaven vastleggen. Hier is het de overheid, als CGCMD, die die maatstaven heeft vastgelegd in de zgn. positieve lijst. Het KIWA toetst de toxicologische eigenschappen aan de voorwaarden in die lijst. Wordt daaraan voldaan dan wordt het ATA verleend als bewijs dat dan dat produkt geen stoffen aan het daarmee in aanraking komende water kan afgeven, in concentraties die schadelijk zouden kunnen zijn voor de gebruiker van dat water.

De KIWA-ATA's (nu nog in de vorm van Verklaringen van Geen Bezwaar op toxicologische Gronden) bestaan er nu al voor zo'n dertig produkten; de eerste KIWA-attesten staan al enige tijd op stapel en zullen zeer binnenkort in de vaart komen. KIWA moet uiteraard op deze nieuwe zaken inspelen; zowel wat laboratoriumuitrusting als personeel betreft. Vandaar dat het begin niet zo snel zal verlopen als we allen zouden willen. In de toekomst verwachten we echter een groot aantal attesten en ATA's. Om er maar een paar te noemen: speciale terugstroombeveiligingen, middeldichte polyethenbuizen, thermostatische mengkranen, was- en afwasmachines, ziekenhuisapparatuur, warm-watervaste PE buizen, beklede aluminium hulpstukken, vloeistoffen in zonnecollectoren etc. etc. Naar de toekomst kijkend mogen we op wat langere termijn nog meer verwachten.

Er zijn nog maar een handjevol internationale normen die maatgevend zijn voor de produkten die we in de Nederlandse waterleidingwereld gebruiken. Met de groei van de economische belangrijkheid van Europa zal ook de Europese normalisatie onder sterke druk komen te staan teneinde te zorgen voor een voldoende aantal normen op allerlei gebied. Daardoor kunnen handelsbelemmeringen uit de weg worden geruimd en vindt een, ook voor de waterleidingbedrijven belangrijke marktvergroting plaats.

Op dit geheel zullen in de toekomst ook de kwaliteitsverklaringen moeten gaan inspelen. Nu is het nog zo dat bijv. een Frans keurmerk op een geheel andere wijze wordt ver-

nodig en in de ogen van onze klanten
nisch en gewenst.

Dit op elkaar afstemmen van de inspecties
er uiteraard wèl in gecombineerde gas-,
water- en elektriciteitsbedrijven. In de niet
gecombineerde bedrijven is die er bijna
ven vanzelfsprekend, niet.

Vat het resultaat kan zijn van dergelijk
verleg kan ik niet voorspellen. Maar het
niste, dat wij mogen verwachten, is dat
rij iets van elkaar kunnen leren.

. Inspectie door het waterleidingbedrijf
ehoeft een betere juridische basis. Het
uidige waterleidingbesluit regelt wel het
en en ander.

rt. 15 lid 1 luidt:

le eigenaar van het waterleidingnet houdt
ezicht dat aangesloten leidingen en toe-
ellen redelijkerwijs geen verontreiniging
an het leidingnet kunnen opleveren'.

d 2: 'degenen aan wie bedoelde leidingen
n toestellen behoren is gehouden bij de
itoeffening van dat toezicht medewerking
'verlenen'. Als er op het aansluitpunt een
eerklep is ingebouwd is strikt genomen
oldaan aan wat de wetgever in dit artikel
an het besluit bedoelde.

Im de hele drinkwaterinstallatie te mogen
nspekteren geeft dit artikel onvoldoende
egitimatie.

De waterleidingbedrijven hebben daarom
ichzelf het recht tot inspectie maar gegeven
ia het contract met de afnemer. Het is de
raag met welk recht dit gebeurt en of dit
el netjes is van monopolistische bedrijven,
ie zelf, zij het in overleg met consumenten-
rganisaties, hun aansluitvoorschriften
epalen.

en goede publiekrechtelijke regeling lijkt
ij daarom gewenst.

r wordt over gedacht om bij de wijziging
an de Waterleidingwet hier aandacht aan
schenken.

fet de gedachte, dat er nog veel te wensen
verblijft, maar dat er toch in elk geval
en oude Engelse generaal is, die aan onze
uidige inspectie-situatie een puntje zou
nnen zuigen, dank ik u voor uw aandacht.

● ● ●

● Vervolg van pagina 325

Als deze geschetste weg wordt bewandeld

— liberalisering, sankties, voorlichting —

— Dan kan de verbruiker zonder de veilig-
heid in gevaar te brengen en zonder illegaal
bezig te zijn, zijn DHZ hobby uitleven.

— De verboden zullen maatschappelijk
(meer) aanvaardbaar zijn.

— Het toepassen van sankties zal dienen-
gevolge politiek meer haalbaar zijn.

— De verantwoordelijkheid van de voor de
verbruiker verboden werkzaamheden zal bij
de installateur blijven.

— Het nutsbedrijf zal op de hoogte blijven
van de veranderingen door de meldingen
van de installateur.

Met deze aanpak kan krachtig worden ge-
werkt met een relatief kleine groep, te weten
nutsbedrijf en installateur, aan een goede
kwaliteit water en is de DHZ-er verzekerd,
dat hij na het klussen zijn handen in schoon
water kan wassen.

Deze aanpak bergt ook in zich een gouden
toekomst voor de inspectie.

Immers:

De Inspectie hoeft niet meer met twee
maten te meten.

De Inspectie wordt door toepassing van
sankties weer een autoriteit.

De Inspectie heeft in zijn werk te doen met
vakmensen, die weten wat de AVWI
inhoudt.

De Inspectie wordt door de burger gezien
als 'oom agent', die waakt over de veiligheid
en u bent niet meer de meneer die
beugeltjes afkeurt.

● ● ●

● Vervolg van pagina 329

leend dan het KIWA-keurmerk. Binnen
de Europese Normalisatie (CEN) is men al
druk bezig systemen en regels te ontwerpen
opdat een dergelijk Frans merk dezelfde
waarde en zekerheden geeft als het ons ver-
trouwde KIWA-merk. Nederland heeft in
dit een belangrijke stem en inbreng;
zonder ons nu al aan voorspellingen te
waggen verwachten we toch nu al dat het
toekomstige uniforme Europese merk
(CENCER) een behoorlijk getrouwe kopie
van ons eigen merk zal zijn.

Deze gelukkige omstandigheid hebben we
dan te danken aan ons eigen keurmerk.
Dat dat in Europa zo'n lichtend voorbeeld
is geworden is in belangrijke mate veroor-
zaakt door de sterke en eensgezinde steun
van de achterban, de waterleidingwereld
van Nederland.

● ● ●

Agenda

22 t/m 24 juli 1980, Londen: Flood studies
report - 5 years on. Inl.: Conference Office;
Institution of Civil Engineers, 1-7 Great
George Street, London SW1P 3AA, UK.

24 t/m 31 augustus 1980, Kyoto, Japan:
21e Congres van de International Associa-
tion of Theoretical & applied Limnology.
Inl.: Congress Secretariat, c/o Otsu
Hydrobiological Station, Kyoto University,
Shimosakamoto Otsu 520-01, Japan.

1-6 september 1980, Parijs: IWSA-congres.

23-26 september 1980, Amsterdam: Confe-
rentie Fresh Water from the Sea.

23-27 september 1980, Amsterdam: Aqua-
tech-tentoonstelling.

10 t/m 12 september 1980, Rotterdam:
symposium 'Disposal of Chemical Waste
in the Marine Environment, Implications
of the international dumping conventions'.
Inl.: Congresafd. VVV, Stadhuisplein 19,
3012 AR Rotterdam, tel. (010) 141400.

30 sept. t/m 2 okt. 1980, Pretoria: NBRI-
seminar 'Water supply and drainage services
in developing countries'. Inl.: Marieta
Swart, NBRI, P.O. Box 395, Pretoria 0001,
South Africa.

13 t/m 15 oktober 1980, Rüschtikon, Zwit-
serland: Int. congres 'Chemie-Mensch-
Umwelt'. Inl.: Gottlieb Duttweiler-Institut,
Park 'Im Grüne', CH-8803 Rüschtikon-
Zürich.

20 t/m 24 oktober 1980, Wenen: 2nd Euro-
pean symposium on characterization, treat-
ment and use of sewage sludge. Inl.: M. P.
L'Hermite Europese Commissie, DG XII,
Research, Science and Education, 200 rue
de la Loi, B-1049 Brussel, België.

27 t/m 28 oktober 1980 Cudham, Engeland:
Sira-seminar 'Moisture measurement in
solids and gases: available techniques and
applications'. Inl.: Sira Institute Ltd., South
Hill, Chislehurst, Kent, BR7 5EH Engeland.

1 t/m 3 april 1981, Berlijn: Vijfde congres
van de Int. Ozone Association. Inl.: IOA,
14085 Detroit Avenue, Cleveland, Ohio
444107, USA.

Mei 1981, Lissabon (Portugal): UN-
UNIDO-IWRA-Symposium 'Management
of water resources in water-short
industrialised areas'. Inl.: IWRA, Arenales
2040-7B Buenos Aires, Argentinië.

Juni 1981, Toronto: symposium 'Interaction
of sediment and fresh water'. Inl.: mr.
R. L. Thomas, Canada Centre for Inland
Waters, P.O. Box 5050, Burlington, Ontario,
Canada L7R 4A6.

23 t/m 27 juni 1981: zesde Internationale
Fachmesse für Entsorgung: Abwasser, Ab-